

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:4067

av **Christina Örnebjär m.fl. (L, KD, C)**

med anledning av prop. 2017/18:169 Stärkt rättssäkerhet vid genomförande av särskilda befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskiljning inte ska vara tillåten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringens proposition innebär på många punkter att rättssäkerheten stärks för barn i den allra mest ingripande samhällsvården, de särskilda ungdomshemmen. Det är angeläget och välkommet.

Det finns situationer då det kan vara nödvändigt med vissa befogenheter att använda tvång, till skydd för det enskilda barnet och andra. Men det ska alltid vara en sista utväg. Personalen ska ha den kompetens som krävs för att förebygga kritiska situationer och att lösa konflikter utan våld eller tvång, och det är också statens ansvar att se till att de särskilda ungdomshemmen har tillräckliga resurser för att säkerställa detta.

Tyvärr finns det alltför många exempel på att personalen vid särskilda ungdomshem använt sina befogenheter på ett felaktigt sätt. Avslöjanden i media kring 2010 och Barnombudsmannens årsrapport 2010 kring missförhållanden ledde till skärpta rutiner hos Statens institutionsstyrelse. Men förra året avslöjades åter hur avskiljning använts i strid med regelverket. Det har använts som bestraffning, det har använts mot unga som varit suicidbenägna och det har använts mot barn så unga som nio år. Unga flickor med erfarenhet av våldtäkt har tvingats klä av sig.

Sverige har vid flera tillfällen kritiserats av både FN:s kommitté mot tortyr och av FN:s barnrättskommitté, för att isolering används mot minderåriga i arrest, häkte och särskilda ungdomshem. Det är inte förenligt med FN:s barnkonvention och inte heller

med FN:s konvention mot tortyr. Som både utredningen och Barnombudsmannen påpekar finns det inga som helst terapeutiska effekter av att avskilja ett barn.

Vi menar därför, i likhet med bl.a. Advokatsamfundet, Allmänna Barnhuset, Bris, Barnombudsmannen, Rädda Barnen och Unicef, att avskiljning inte bör vara tillåtet, för att säkerställa att incitamenten att använda alternativa metoder blir tillräckligt starka. Vi noterar också att flera av de remissinstanser som yttrat sig positivt om utredningens förslag i denna del ställer sig positiva just till att möjligheten att använda avskiljning begränsas jämfört med i dag. Därutöver föreslår Häktes- och restriktionsutredningen (SOU 2016:52) att isolering i häkte helt ska förbjudas för personer under 18 år.

Rätt vård i rätt situation

Ett annat sätt att förebygga kritiska situationer är att se till att de särskilda ungdomshemmen får arbeta med just de ungdomar de har kompetens för – de med allvarliga, huvudsakligen psykosociala problem som missbruk och kriminalitet. Socialtjänsten är och ska vara det yttersta skyddsnetet när ingen annan hjälp finns att få. Det innebär att där också hamnar barn och unga som egentligen borde fått hjälp genom annat samhällsstöd – t.ex. sådana som egentligen borde fått stöd inom barn- och ungdomspsykiatri, på grund av psykisk ohälsa eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det är oacceptabelt. Ingen ska placeras på särskilt ungdomshem på grund av resursbrist inom barn- och ungdomspsykiatri.

Många av de barn och unga som tillhör de särskilda ungdomshemmens målgrupp har en sammansatt problematik, och därför behövs ett nära samarbete med barn- och ungdomspsykiatri. Utredningen beskriver dock stora brister. Knappt en tredjedel av Sis ungdomshem hade samarbetsavtal om psykiatrisk vård. Det förekommer att hälso- och sjukvården vägrar att ta emot ungdomar som Sis har bedömt behöver psykiatrisk vård. Institutionschefer rapporterar om svårigheter att få akut hjälp från psykiatri vid t.ex. suicidförsök, allvarligt självskaumbeteende eller psykoser.

Yngre barn bör endast i yttersta undantagsfall vårdas vid särskilda ungdomshem, och då inte tillsammans med äldre. Enheterna för yngre barn bör vara små och familjehemsliknande, med personal med särskild kompetens för att arbeta med yngre barn med allvarliga psykosociala problem.

Christina Örnebjär (L)

Emma Henriksson (KD)

Anders W Jonsson (C)